

LUIGAT!

... sê Fiela se kind se ma so uit
haar hart uit vir Elias

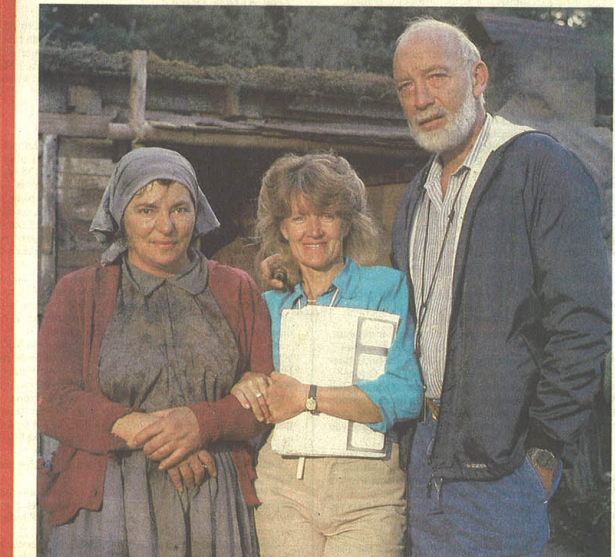
"LUIGAT!"
Die vuil kyk wat Sofie aan Elias gee, is nie sommer toonleë nie.
Dit kom van Dalene Matthee, skrywer, ere-boswagter, ma ... en nou ook rolprentaktrise.
Dalene het 'n rolletjie in *Fiela se Kind* gaan vra by Chris en Katinka-hulle en dié week haar buiging voor die rolprentkammers gemaak.
Die "luigat" wat sy aanspreek - dis van die min woorde wat haar karakter, die bosvrou Sofie, sê - is Elias, die bos-pa wat allerhande planne beraam om olifantantende in die hande te kry.
"Hy maak dit so regtig. As hy praai, dan word dit regtig," sê sy van André Rossouw se spel.
Sy het die dag op stel geniet, vertel Dalene geesdriftig, nog *opgedress* in haar vuil, verslete bosgewaad. Haar man, La-

rius, en dogter, Amanda, het saamgekom om haar in haar eerste rolprentrol te sien.
Die stel in 'n eiland van oopte in die hartjie van die bos lyk nes sy die bosmense se blyplekkies in haar geestesoog gesien het teryl sy *Fiela* en *Kringe in 'n bos* geskryf het, sê Dalene Dinsdagoggend kort ná haar aankoms.
Laat die middag, toe dit al donker was en met 'n lang dag agter die rug, het die geskryf nog nie gekwyn nie.
"Nou kan ek toneel speel, dan kan Chris die stories skryf," sê sy, klaarbylik in haar noppies met die draaiboek wat Chris Barnard vir *Fiela* geskryf het.
En toneel hét sy gespeel, hoewel 'n mens so elke nou en dan sien dis nie altyd toneel speel nie; veral nie wanneer sy Elias aanspreek nie.
Dalene Matthee, skryfster, het hom 'n luigat geskryf; Dalene Matthee, aktrise, kryt hom nou daarvoor uit.

Die toneel loop só: Malie (Isabella Bosman) en Sofie, twee bosvroue, kom by Elias en Barta (Lida Botha) aan nog voordat hulle hoor hul seun wat weggeraak het toe hy drie jaar oud was, is opgespoor. Elias sit buite op die werf.
Malie: Is dit al wat jy gekap het dié week? Een balk?
Elias: (Gee 'n beker aan). Loop haal vir my water, Malie. My byl is stoots.
Malie: Jy kan jou eie water loop haal. Vir wat gaan jy nie lewer Bos toe soos al die ander en sleep hout uit vir die waens nie?
Elias: Lat die skippe dit verniet kan vat? Hulle het laaste maand vir Dawid Oiwage 'n takkie se koffie gegee en 'n takkie se brainsuiker vir 'n vol vrug geelhou! Ek is nie onnosel nie, Malie. Ek gaan nog kry word, jy sal sien. Ek gaan grootvoetende verkoop.
Malie: Ek hoor daardie storie al tien jaar. Waar dink jy gaan jy 'n geweer kry? (Sy stap aan na die huis).
Elias: Ek het g'n geweer nodig nie.
Sofie: Hulle gaan vir jou trap, die grootvoete. Kyk maar.
Malie: Hulle gaan jou trap lat daar net 'n nat kol sit. (Elias lag skelm.)
Sofie: Luigat! (met 'n lang, vuil kyk).
Dit was nie moeilik om Elias skerp aan te spreek en so kwaad vir hom te lyk nie, sê Dalene.
"Ek wás op daardie oomblik kwaad vir die vuilgoed!" Katinka Heyns, regisseur, sê die werk aan *Fiela* is anders as die ander flieks waaraan sy al gewerk het. Dis asof almal meer betrokke is, meer omgee. Sy het al gewerk op stelle waar die tegniek nie die vaagste benut het van die storie wat hulle verfilm nie.
Dié keer is dit anders. Die bos praat met die mense, sê sy. Waar rolprentmense gewoonlik jowiaal en luidrugtig is, is *Fiela* se mense stiller, die gesprekke meer gedemp.
Die stel is letterlik in 'n oop eiland, maar wandel tien tree met 'n bospaadjie af en jy is skielik alleen in 'n woud, met net die voelgesang vir geselskap.
'n Mens begin half luister vir 'n takkie wat kraak. Dalk het die grootvoete kom kuier. (In die bos mag 'n mens mos nie van olifante praat nie.)
Die olifante hét kom besoek afd, vertel Margaret Addinall, een van die blyspelers en selferkende "bos-

DALENE MATTHEE en Annie Malan vandeeweek op die rolprentstel van *Fiela se kind* in die Knysna-bos. Annie is die jonge Nina uitgeknipt, sê Dalene. Sy het die inspirasie vir dié karakter gekry van 'n Nederlandse se watermif-skildery, wat sy in Kaapstad gekoop het. Annie, 'n Pretorianer, is uit honderde meisies vir die rol gekies.

SKRYWER, regisseur en skrywer. ... die skeppende span van *Fiela se kind* het dié week op die stel van die rolprent byeengekom. Dalene Matthee het op 'n keer sommer so gevra om 'n klein rolletjie te speel in Katinka Heyns se rolprentweergawe van 'n haer trefferroman - 'om te voel hoe 'n bosvrou hoenders op die werf rondjaag'. Regs is Chris Barnard, vervaardiger en draaiboekskrywer van die fliek wat einde vanjaar se kant toe in rolprentteaters behoort te draai.

'Ek wás op daardie oomblik kwaad vir die vuilgoed...'

Sofie: Hulle gaan vir jou trap, die grootvoete. Kyk maar.
Malie: Hulle gaan jou trap lat daar net 'n nat kol sit.

NIE net die huisies in die Knysna-bos was lewensgetrou nie, sê Dalene Matthee. Ook haar karakter lyk in die rolprentweergawe van *Fiela se kind* net soos sy hulle in haar geestesoog voorgestel het. Dié week het Dalene Matthee van voor af kennis gemaak met die bosgesin Van Rooyen. Van links is die stuurse Lucas (Jan Ellis), die lulaard Elias (André Rossouw), die bossimfie Nina (Annie Malan), ma Barta (Lida Botha) en die broers Willem (Colin Brings) en Kristoffel (Guy Deacon). Later in die verhaal word die rolle van Lucas en Nina deur ouer spelers orgeneem: onderskeidelik Dawid Minnar en Marchelle Verwey.

Deur MIKE VINK: Knysna Foto's: NARDUS NEL

mens" van Knysna. Kort nadat die verfilming begin het, het hulle op warm mis afeekom, taamlik naby aan die stel. Die drie oorbywende Knysna-olifante - ma, pa en kalfie - wou seker net kom toesien dat alles reg verloop. ...
Dalene se besoek is ook allerweë verwelkom. Telkens tydens 'n ruskans kom knoop mense 'n geselsie aan. Spelers vra raad, sy gee dit met geesdrif.
Van voorkeurbehandeling was daar egter nie veel sprake nie. Hier word gewerk! Van vroegdag al tot laat in die namiddag, toe die koue al uit die aarde begin opslaan het, is gewerk.
Tonele word geoefen, woorde herhaal met hier 'n stembuiging, daar 'n klem wat verander word: Nee, sê hom só, ja, dis beter ... Uur ná uur gaan dit aan. Die eregas geniet klaarbyklik die kollig op haar, maar Dalene Matthee is 'n mens wat nie bang is vir werk nie.
Laat die middag, teryl die soveelste kamerakoot geopen word in 'n toneel waarin Elias vir Lucas (Jan Ellis) uit die bosse terugsteep, staan sy gedwee, geduldig; bereid om bevele uit te voer soos al die ander, dieselfde toneel oor en oor en oor te doen totdat Katinka en die kameraman, Jimmy Robb, uiteindelik tevrede is.
Teen halfvier die middag is die son al uit die bos, vang dit nog net die boomtoppe en belig nuwe skakerings van groen. Maar die werk hou nie op nie. In die sterk skemerte word gou nog 'n paar skote binne Elias-hulle se houthuise afgehandel. Elias het vir Lucas uit die bos teruggesleep en stort nou sy woede uit op sy dogter, Nina (Annie Malan). Die bosvrou betrag die toneel deur 'n oop venster.
In die skemerstille weergalm Annie se angskreter hard en aanhoudend, so erg, so werklikheidsgetrou dat selfs die skrywer terugdeins.
Haar ouma en Rose October, 'n bruin vrou wat sy leer ken het, was die belangrikste inspirasie vir *Fiela*, vertel Dalene, maar 'n skildery van 'n bosnifme deur 'n Nederlandse skilder wat sy in Kaapstad gekoop het, was ook 'n belangrike dryfkrag - daar is Nina gebore.
Annie Malan is vir haar "pragtig" as die jong Nina, sê Dalene.
Voor in Annie se eksplaat van *Fiela* skryf Dalene:
Liewe Annie,
Ek kan nie vir jou sê hoe bly ek is dat jy Nina is nie. Bly altyd so 'n pragtige mens.
Met liefde
Dalene Matthee.